

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	7Cdo/224/2018
Identifikačné číslo spisu:	8116216515
Dátum vydania rozhodnutia:	17.10.2018
Meno a priezvisko:	JUDr. Katarína Slováčková
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2018:8116216515.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky vo veci starostlivosti súdu o maloletého K. M., narodeného X. L. XXXX, bytom u matky, zastúpeného opatrovníkom Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny Prešov, dieťa matky Š. M. Y., bytom T., T. XX, zastúpenej JUDr. Branislavom Kahancom, advokátom so sídlom v Prešove, Vajanského 33, 080 01 Prešov a otca K. M.N., bytom L. W. U., W. Q. XX, zastúpeného JUDr. Jaroslavom Čollákom, advokátom so sídlom v Košiciach, Floriánska 19, za účasti prokurátora Okresnej prokuratúry Prešov, o úprave práv a povinností rodičov, o úprave styku a o uložení výchovného opatrenia, vedenej na Okresnom súde Prešov pod sp. zn. 27 P 385/2016, o dovolaní otca proti rozsudku Krajského súdu v Prešove z 28. júna 2018 sp. zn. 24 CoP 10/2018, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Prešove z 28. júna 2018 sp. zn. 24 CoP 10/2018 **z r u š u j e** a **vec v r a c i** a Krajskému súdu v Prešove na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Krajský súd v Prešove (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom z 28. júna 2018 sp. zn. 24 CoP 10/2018 zmenil rozsudok Okresného súdu Prešov (ďalej len „súd prvej inštancie“) z 20. februára 2018, č. k. 27 P 385/2016-107 tak, že otcovi uložil povinnosť prispievať na výživu maloletého K. sumou 150,- eur mesačne, ktorú bude poukazovať k rukám matky, vždy do 15. dňa v mesiaci vopred, počnúc dňom 16. augusta 2016, opakovane do budúcnosti; dlžné výživné za obdobie od 16. septembra 2016 do 28. júna 2018 vo výške 1.125,- eur povolil otcovi splácať v mesačných splátkach vo výške 100,- eur spolu s bežným výživným pod následkom straty výhody splátok a v prevyšujúcej zamietavej časti rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil; žiadnemu z účastníkov nepriznal nárok na náhradu trov konania. Právne svoje rozhodnutie odôvodnil ustanoveniami § 62 ods. 2, 4, 5, § 63 ods. 1 a § 75 ods. 1 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine (ďalej len „ZoR“), o náhrade trov konania rozhodol podľa § 52 Civilného mimosporového poriadku (ďalej len „CMP“). Svoje rozhodnutie vecne odôvodnil tak, že odvolanie matky voči rozsudku súdu prvej inštancie v časti výživného považoval za dôvodné, keď odvoláciu námietku matky, že skutočný príjem otca musí byť vyšší ako bol pred súdom prvej inštancie zdokladovaný, nakoľko z príjmu, ktorý otec v konaní tvrdil, že dosahuje, by nebol schopný platiť výdavky, ktoré uviedol, považoval za relevantnú. Dôvodil, že výživné vo výške 150,- eur mesačne

zodpovedá oprávneným potrebám dieťaťa i príjmovým schopnostiam, možnostiam, či majetkovým pomerom povinného otca, zohľadňujúc pritom aj jeho zvýšené výdavky ako diabetika. Pre úplnosť poukázal na to, že otec má príjmy z inej než závislej činnosti v súvislosti so živnostenskou činnosťou fyzickej osoby a v takomto prípade pri posudzovaní jeho schopností a možností je tzv. vyšetrovacia zásada vyplývajúca z ustanovenia § 36 CMP prelomená ustanovením § 63 ods. 1 Zákona o rodine. V zmysle ustanovenia § 63 ods. 1 ZoR, ak si povinný rodič svoju povinnosť preukázať príjmy z inej než závislej činnosti a predložiť podklady na zhodnotenie svojich majetkových pomerov nesplní, nastupuje domnienka príjmu povinného obligatórne. Otec si túto povinnosť dostatočne nesplnil a odvolací súd preto vychádzal z predpokladu, že výška jeho priemerného mesačného príjmu predstavuje 20-násobok sumy životného minima, t. j. 3.989,60 eur.

2. Proti rozsudku odvolacieho súdu podal otec maloletej (ďalej aj „dovolateľ“) dovolanie. Žiadal, aby dovolací súd napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Prípustnosť dovolania odôvodnil ustanovením § 420 písm. f/ Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) argumentujúc tým, že v konaní pred odvolacím súdom došlo k vadám, ktorých dôsledkom je, že na strane dovolateľa bolo porušené právo na spravodlivý proces. Namietal, že z výsledkov vykonaného dokazovania súdom prvej inštancie vyplýva, že dovolateľ podniká na základe živnostenského oprávnenia ako samostatne zárobkovo činná osoba a okrem toho poberá čiastočný invalidný dôchodok. Dovolateľ doložil súdu na pojednávaní dňa 20. februára 2018 daňové priznanie za rok 2016, keďže daňovým priznaním za rok 2017 ešte nedisponoval, nakoľko ešte neuplynula zákonná lehota na podanie tohto daňového priznania. Dňa 23. marca 2018 doložil aj daňové priznanie za rok 2017. Odvolací súd pri svojom rozhodovaní aplikoval i ustanovenie § 63 ods. 1 ZoR a to bez toho, aby otca upozornil na možné použitie tohto ustanovenia, ktoré pri doterajšom rozhodovaní veci nebolo použité a rozhodol bez toho, aby vo veci nariadil pojednávanie. V tejto súvislosti poukázal na uznesenie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 2 Cdo 137/2015 zo dňa 29. apríla 2016, z ktorého vyplýva podstata manudukčnej povinnosti oprávneného súdu, ktorá má zabezpečiť riadny prístup k spravodlivému procesu aj po podaní odvolania. Dodal, že z napadnutého rozsudku vyplýva, že odvolací súd považoval § 63 ods. 1 ZoR za rozhodujúci pre rozhodnutie veci a v súlade s § 382 CSP mal preto vyzvať účastníkov konania, aby sa k jeho možnému použitiu vyjadrili. Zo spisu ale nevyplýva, že odvolací súd takto postupoval a otcovi nevytvoril procesnú možnosť vyjadriť sa k aplikácii pre neho tak závažného ustanovenia. Popri stanovenej výške výživného namietal aj stanovenie zročnosti, keď odvolací súd na základe vykonaných dôkazov dospel k iným skutkovým zisteniam ako súd prvej inštancie, čo dostatočne vo svojom rozhodnutí neodôvodnil. Odvolacie konanie je tak postihnuté aj vadou zmatečnosti spočívajúcou v nepreskúmateľnosti rozhodnutia odvolacieho súdu takej intenzity, ktorá odôvodňuje aplikáciu druhej vety stanoviska R 2/2016. Záverom navrhol i odloženie vykonateľnosti napadnutého rozhodnutia v zmysle § 444 ods. 1 CSP.

3. K dovolaniu otca sa vyjadrila matka maloletého a navrhla dovolanie otca ako nedôvodné zamietnuť. Dodala, že odvolací súd oprel svoje rozhodnutie o ustanovenia § 75 ods. 1, § 62 ods. 2, 4 a 5 ZoR, rovnako ako súd prvej inštancie. S prihliadnutím na bod 19 v spojení s bodom 18 odôvodnenia napadnutého rozsudku je tak jasne, určito a zrozumiteľne odvolacím súdom odôvodnené, na základe akých právnych úvah a hodnotení dôkazov pristúpil k zmene rozhodnutia súdu prvej inštancie v otázke výšky výživného a priznania dlžného výživného za minulé obdobie. Poukázala na rozhodnutie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 7 Cdo 1/2018 zo dňa 21. marca 2018, v ktorom sa uvádza „Výzva odvolacieho súdu podľa § 382 CSP je potrebná vždy, keď odvolací súd dospeje k záveru, že nárok treba posúdiť podľa celkom iného právneho predpisu, ako ho posúdil súd prvej inštancie, alebo síce podľa toho istého právneho predpisu, ale podľa iného ustanovenia za súčasného splnenia podmienky, že toto iné zákonné ustanovenie je pre rozhodnutie veci rozhodujúce“. Dodala, že rozhodujúcim pre zmenu rozhodnutia nebolo ustanovenie § 63 ods. 1 ZoR.

4. K vyjadreniu matky sa vyjadril otec maloletého, dovolateľ, ktorý zotrval na dôvodoch svojho dovolania majúceho za to, že odvolací súd v porovnaní so súdom prvej inštancie oprel svoje rozhodnutie navyše aj o § 63 ods. 1 ZoR, pričom toto ustanovenie považoval za rozhodujúce pre rozhodnutie.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“ alebo „dovolačí súd“) po zistení, že dovolanie bolo podané včas (§ 427 ods. 1 CSP), na to oprávnenou osobou (§ 424 CSP), zastúpenou v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP) skúmal, či sú splnené aj ďalšie podmienky dovolacieho konania a predpoklady prípustnosti dovolania, pričom dospel k záveru, že dovolanie dovolateľa je prípustné a vzhľadom na uplatnený dovolačí dôvod (§ 420 písm. f/ CSP) aj dôvodné.

6. Podľa ust. § 420 písm. f/ CSP, dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

7. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle citovaného ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zo zákonného, ale aj z ústavnoprávneho rámca, a ktoré (porušenie) tak zároveň znamená aj porušenie ústavou zaručených procesných práv spojených so súdnou ochranou práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie sporu za prítomnosti strán sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonaným dôkazom, právo na zastúpenie zvoleným zástupcom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutie spravodlivosti).

8. Hlavnými znakmi, ktoré charakterizujú procesnú vadu uvedenú v § 420 písm. f/ CSP, sú a/ zásah súdu do práva na spravodlivý proces a b/ nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby svojou procesnou aktivitou uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky.

9. Z obsahu dovolania vyplýva, že dovolateľ v súvislosti s nesprávnym procesným postupom odvolacieho súdu, ktorý zmenil rozhodnutie súdu prvej inštancie, namietal porušenie procesných ustanovení odvolacím súdom, posudzujúc dovolanie podľa obsahu (§ 124 ods. 1 CSP), z dvoch dôvodov, a to, že odvolací súd svoje rozhodnutie riadne neodôvodnil, najmä však, že rozhodnutie odvolacieho súdu považuje za nepredvídateľné, keď ho založil na ustanovení právneho predpisu (§ 63 ods. 1 ZoR), ktoré súdom prvej inštancie nebolo použité.

10. K námietke dovolateľa týkajúcej sa nepreskúmateľnosti napadnutého rozsudku treba uviesť, že podľa judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky „riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia ako súčasť základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky vyžaduje, aby sa súd jasným, právne korektným a zrozumiteľným spôsobom vyrovnal so všetkými skutkovými a právnymi skutočnosťami, ktoré sú pre jeho rozhodnutie vo veci podstatné a právne významné“ (IV. ÚS 14/07). Povinnosťou všeobecného súdu je uviesť v rozhodnutí dostatočné a relevantné dôvody, na ktorých svoje rozhodnutie založil. Dostatočnosť a relevantnosť týchto dôvodov sa musí týkať tak skutkovej, ako i právnej stránky rozhodnutia (napr. III. ÚS 107/07). V prípade, keď „právne závery súdu z vykonaných skutkových zistení v žiadnej možnej interpretácii odôvodnenia súdneho rozhodnutia nevyplývajú, treba takéto rozhodnutie považovať za rozporné s čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru“ (I. ÚS 243/07). Súd by mal byť preto vo svojej argumentácii obsiahnutej v odôvodnení koherentný, t. j. jeho rozhodnutie musí byť konzistentné a jeho argumenty musia podporiť príslušný záver. Súčasne musí dbať tiež na jeho celkovú presvedčivosť, teda inými slovami, na to, aby „premisy zvolené v rozhodnutí, rovnako ako závery, ku ktorým na základe týchto premís dospel, boli pre širšiu právnickú (ale aj laickú) verejnosť prijateľné, racionálne, ale v neposlednom rade aj spravodlivé a presvedčivé“ (I. ÚS 243/07, I. ÚS 155/07, I. ÚS 402/08).

11. Aj najvyšší súd už v minulosti vo viacerých svojich rozhodnutiach práve pod vplyvom judikatúry

Európskeho súdu pre ľudské práva a judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky zaujal stanovisko, že medzi práva strany sporu na zabezpečenie spravodlivej ochrany jej práv a právom chránených záujmov patrí nepochybne aj právo na spravodlivý proces a že za porušenie tohto práva treba považovať aj nedostatok riadneho a vyčerpávajúceho odôvodnenia súdneho rozhodnutia. Povinnosť súdu rozhodnutie náležite odôvodniť, je totiž odrazom práva strany sporu na dostatočné a presvedčivé odôvodnenie spôsobu rozhodnutia súdu, ktorý sa zaoberá všetkými právne relevantnými dôvodmi uplatnenej žaloby, ako aj špecifickými námietkami strany sporu. Porušením uvedeného práva strany sporu na jednej strane a povinnosti súdu na strane druhej sa strane sporu (okrem upretia práva dozvedieť sa o príčinách rozhodnutia práve zvoleným spôsobom) odníma možnosť náležite skutkovo aj právne argumentovať proti rozhodnutiu súdu v rámci využitia prípadných riadnych alebo mimoriadnych opravných prostriedkov. Ak nedostatok riadneho odôvodnenia súdneho rozhodnutia je porušením práva na spravodlivé súdne konanie, táto vada zakladá i prípustnosť dovolania podľa § 420 písm. f/ CSP.

12. Aj v konaní na odvolacom súde treba dôsledne trvať na požiadavke úplnosti, výstižnosti a presvedčivosti odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu najmä vtedy, ak odvolací súd zmeňuje rozsudok súdu prvej inštancie, resp. potvrdzuje rozsudok z iných dôvodov. V takomto prípade odvolací súd musí podať výklad opodstatnenosti, pravdivosti, zákonnosti a spravodlivosti výroku rozsudku vyčerpávajúcim spôsobom. V odôvodnení svojho rozhodnutia sa musí vyporiadať so všetkými rozhodujúcimi skutočnosťami a jeho myšlienkový postup musí byť v odôvodnení dostatočne vysvetlený nielen s poukazom na všetky skutočnosti zistené vykonaným dokazovaním, ale tiež s poukazom na právne závery, ktoré prijal. Právne závery odvolacieho súdu môžu byť dostatočne preskúmateľné len vtedy, ak odvolací súd po skutkovom vymedzení predmetu konania podá zrozumiteľný a jasný výklad, z ktorých ustanovení zákona alebo iného právneho predpisu vychádzal, ako ich interpretoval a prečo pod tieto ustanovenia podriadil, prípadne nepodriadil zistený skutkový stav.

13. V danej veci odvolací súd zmenil rozsudok súdu prvej inštancie v napadnutej časti výživného. Vychádzajúc z odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu nie je zrejmé, na základe akých vykonaných dôkazov odvolací súd dospel k záveru o určení rozsahu výživného v sume 150,- eur mesačne počnúc dňom 16. augusta 2016, pretože z obsahu spisu nevyplýva, aké konkrétne dokazovanie odvolací súd v tomto smere vykonal a či súd vyzval účastníkov, aby sa k aplikácii § 63 ods. 1 ZoR vyjadrili. V odôvodnení rozhodnutia odvolacieho súdu následne absentuje zrozumiteľný a jasný výklad, z ktorých ustanovení zákona alebo iného právneho predpisu súd vychádzal, ako ich interpretoval a prečo pod tieto ustanovenia podriadil, prípadne nepodriadil zistený skutkový stav.

14. Podľa § 382 CSP, ak má odvolací súd za to, že sa na vec vzťahuje ustanovenie všeobecne záväzného právneho predpisu, ktoré pri doterajšom rozhodovaní veci nebolo použité a je pre rozhodnutie veci rozhodujúce, vyzve strany, aby sa k možnému použitiu tohto ustanovenia vyjadrili.

15. V zmysle ustanovenia § 382 CSP, právnym predpisom, ktorý pri doterajšom rozhodovaní nebolo použitý, je právny predpis, o ktorého výklad a použitie nežiadal v priebehu konania žiadny z účastníkov. Ustanovenie právneho predpisu je pre vec rozhodujúce vtedy, keď odvolací súd mieni toto ustanovenie urobiť právnym základom pre rozhodnutie vo veci samej.

16. Súd prvej inštancie rozsudkom napadnutým odvolaním matky zveril maloletého do osobnej starostlivosti matky, ktorá je oprávnená a povinná ho zastupovať a spravovať jeho majetok, otcovi uložil povinnosť prispievať na výživu maloletého sumou 120,- eur mesačne, ktoré bude poukazovať k rukám matky, vždy do 15. dňa v mesiaci vopred, počnúc právoplatnosťou rozsudku opakovane do budúca, upravil styk otca s maloletým tak, že otec je oprávnený stretávať sa s ním každý párný víkend v roku v sobotu od 9.30 hod. do 12.30 hod., uložil obom rodičom a maloletému výchovné opatrenie - povinnosť podrobiť sa psychologickému poradenstvu na Referáte poradensko-psychologických služieb Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Prešov, v prevyšujúcej časti návrh matky i otca zamietol, žiadnemu z účastníkov nepriznal nárok na náhradu trov konania.

17. Odvolací súd na rozdiel od súdu prvej inštancie dospel k záveru, že pre úplnosť je potrebné

aplikovať i ustanovenie § 63 ods. 1 ZoR. Vychádzal pritom zo skutkového stavu tak, ako ho zistil súd prvej inštancie, dokazovanie nedoplnil, nezopakoval. Bez bližšieho zdôvodnenia považoval odvolací súd povinnosť otca preukázať svoje príjmy za nesplnenú. Bolo legitímnym očakávaním, že ak sa v odvolacom konaní budú odlišne posudzovať dostatočne preukázané príjmy otca, odvolací súd vytvorí otcovi procesnú možnosť brániť sa, predpokladom ktorej je, že odvolací súd splní svoju procesnú povinnosť vyplývajúcu z § 382 CSP.

18. Z pohľadu výsledkov konania na súde prvej inštancie odvolací súd založil svoje rozhodnutie „nečakane“ a nepredvídateľne na iných („nových“) dôvodoch než súd prvej inštancie, pričom otec v danej procesnej situácii nemal možnosť namietat správnosť „nového“ právneho názoru zaujatého až v odvolacom konaní. Zo spisu totiž nevyplýva, že by odvolací súd postupoval podľa § 382 CSP, že by si splnil svoju povinnosť vyplývajúcu z tohto ustanovenia, čím porušil právo otca na spravodlivý proces (§ 420 písm. f/ CSP).

19. Pokiaľ odvolací súd nevyzval účastníka konania v zmysle § 382 CSP, aby sa vyjadril k možnému použitiu ustanovenia právneho predpisu, ktoré pri doterajšom rozhodovaní veci nebolo použité, a je podľa názoru odvolacieho súdu pre rozhodnutie vo veci rozhodujúce, znemožnil účastníkovi konania uskutočňovať jemu patriace procesné práva (pozn. tento záver bol prijatý občianskoprávnym kolégiom najvyššieho súdu dňa 16. mája 2011, pozri uznesenie najvyššieho súdu z 27. októbra 2010 sp. zn. 5 Cdo 322/2009; rozhodnutie bolo publikované v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod R 33/2011).

20. Na základe zhora uvedeného možno uzavrieť, že v kontexte celého súdneho konania ide o tak závažné pochybenia odvolacieho súdu (nepreskúmateľnosť rozhodnutia, nesplnenie si manudukčnej povinnosti), ktoré znemožnili dovolateľovi uskutočňovať jemu patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu jeho práva na spravodlivý proces v zmysle § 420 písm. f/ CSP. Dovolanie otca je preto v zmysle citovaného ustanovenia prípustné a zároveň aj dôvodné.

21. So zreteľom na uvedené dovolací súd dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu podľa ustanovenia § 449 ods. 1 CSP zrušil a podľa § 450 CSP vec vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie.

22. Keďže dovolací súd zrušil rozhodnutie a vec vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

23. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.